

การศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี
จังหวัดกำแพงเพชร

The Study Models of Conflict Management in the Community: A Case
Study of Bueng Samakkhi District, Kamphaeng Phet Province

รังสรรค์ สุขเกษม

นักศึกษานิพนธ์โทหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
E-mail: rangson.s@psru.ac.th

ธันสตา โรจนตระกูล

อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
E-mail: tangkwa_tk@hotmail.com

Rangsan Sukkasem

Student, Master of Public Administration Program,
College of Management and Development Pibulsongkram Rajabhat University
Tanastha RoJanatrakul
Lecturer, Master of Public Administration Program,
College of Management and Development, Pibulsongkram Rajabhat University

รับเข้า: 15 กุมภาพันธ์ 2564 แก้ไข: 24 กุมภาพันธ์ 2564 ตอบรับ: 2 มีนาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการความขัดแย้งในชุมชน 2) การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน และ 3) การศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้ประชากร คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งตามกฎหมาย ในเขตพื้นที่อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 4 ตำบล 45 หมู่บ้าน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 270 ราย มาจากสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คณะกรรมการหมู่บ้านกับชาวบ้าน จำนวน 6 ท่าน เครื่องมือวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกันส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร คือ บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย เป็นตัวกลางในการสื่อสารให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนร่วมกัน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ การจัดการ ความขัดแย้ง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of conflict management in the community 2) to compare the differences in personal factors with the conflict management in the community and 3) to study models of community conflict management in Bueng Samakkhi District, Kamphaeng Phet Province. Demographic data is a committee that is considered to have enough power. In Buengsamakkee District, conflict of laws, gambir Province, four districts, 45 villages, 270 respondents. From taro Yamann's formula, in 95% confidence and quality data, the main information provider is the village committee. The research tools are a questionnaire and interviews. The researcher chose to use statistics for data analysis as follows: Descriptive statistics. By distributing it in terms of frequency, percentage, mean and standard deviation. Inferential statistics The statistics used in the test analysis are the t-test, and One-Way ANOVA.

The results of the study were as follows: 1) the degree of conflict management in the community, the average was at a high level. 2) Personal factors of gender, age, educational level, occupation, income, and experience in the position. Different They affect conflict management in communities differently. Were statistically significant at level 0.05 and 3) In the model of community conflict management in Buengsamakee District, Gambi province is an intermediary role as a medium of communication. Both sides are well aware of the conflict.

Keywords: effectiveness, management, conflict

บทนำ

ปัจจุบันมีความขัดแย้งที่เป็นปัญหาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสภาวะการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี การสื่อสาร ฯลฯ นับวันยิ่งเป็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์กร ระดับสังคม หรือระดับประเทศชาติ โดยความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากการได้รับข้อมูลที่ไม่ตรงกัน หรือระบบการติดต่อสื่อสารกันไม่ดี การสื่อข้อความและความต้องการที่แตกต่างกันของบุคคลกลุ่มบุคคล ซึ่งเกิดจากการที่ในแต่ละบุคคลมีพื้นฐานความรู้การศึกษาหรือการอบรมที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของสังคม ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ซึ่งมีตั้งแต่ความขัดแย้งด้วยคำพูดจนถึงการต่อสู้กันด้วยกำลัง ตลอดจนความขัดแย้งที่มีอยู่ในหน่วยงานหรือองค์การทุกประเภท ทุกขนาดและทุกระดับ สาเหตุความขัดแย้งอาจเกิดจากความไม่เพียงพอหรือความขาดแคลน ส่วนหนึ่งถูกกำหนดโดยสังคมความไม่พอใจและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับความขาดแคลนเป็นสิ่งที่นำไปตามธรรมชาตินำไปสู่การแข่งขัน เพื่อจะได้ทรัพยากรที่ต้องการ (สมศักดิ์ เดิมสายทอง, 2554: 2) ซึ่งอาจเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มของบุคคล ทั้งนี้ระดับความเข้มข้นของความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันถ้าหากปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไข หรือหาข้อตกลงไม่ได้ หรือไม่มีการประนีประนอม ก็จะก่อให้เกิดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่ซับซ้อนมากขึ้น ในที่สุดก็ให้เกิดการเผชิญหน้าและความรุนแรงได้ โดยเฉพาะความขัดแย้งในหมู่บ้าน/ชุมชน ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ ชีวิต และทรัพย์สิน ในสังคมภาพรวมได้ ดังนั้น การจัดการความขัดแย้งก็จำเป็นที่จะต้องมีการรับผิดชอบเพื่อที่จะได้ทราบถึงสาเหตุความขัดแย้งและวิธีการจัดการความขัดแย้งโดยจะต้องเข้าใจปัญหาได้ชัดเจน และสามารถเลือกใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งให้เป็นที่พอใจแก่คู่กรณีและเป็นผลดีต่อสังคมได้ ด้วยเหตุนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงจำเป็นที่จะต้องพยายามแสวงหาเครื่องมือและกลไกขึ้นมา เพื่อใช้ระงับข้อพิพาทจากความขัดแย้งให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ให้สังคมเกิดความสงบสมานฉันท์ การจัดการความขัดแย้งในระดับหมู่บ้านหรือตำบลนิยมใช้วิธีการที่ต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นทางเลือกสำหรับการจัดการความขัดแย้งระหว่างคู่พิพาทในเบื้องต้นก่อนมีการฟ้องร้องเป็นคดีความกันในศาล (อุดม บัวศรี, 2549: 2) หรือเมื่อมีความขัดแย้งกระบวนการระงับข้อพิพาทจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่สาม เพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้กับประชาชนในระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งในกรณีที่พบว่าในหมู่บ้านเกิดความขัดแย้ง ย่อมเป็นหน้าที่ของกรรมการหมู่บ้านในฐานะผู้บริหารจัดการหมู่บ้านที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ซึ่งการจัดการความขัดแย้งในระดับหมู่บ้านจะต้องพยายามหาวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่มาใช้ แต่อย่างไรก็ตามการ

แก้ไขปัญหาให้โดยวิธีการต่าง ๆ ของผู้นำนั้น เป็นการยากที่จะทำให้คู่ความมีความพึงพอใจในวิธีการแก้ไขปัญหาทุกฝ่าย ในการดำเนินการตามวิธีต่าง ๆ ก็ต้องดำเนินการตามระเบียบกฎหมาย ที่ได้ให้อำนาจไว้ถือเป็นประการด่านแรกที่จะช่วยคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดปัญหาและก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลัก หากสามารถจัดการความขัดแย้งได้อย่างเป็นธรรมแล้ว ย่อมนำมาสู่สัมพันธภาพที่ดีของคนในชุมชน และความสันติสุขของสังคม ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการหมู่บ้านก็ยังถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่หลักในระดับตำบลหมู่บ้าน ในการดูแลทุกข์สุขของพี่น้องประชาชนในเรื่องของการปกครอง การรักษาความสงบเรียบร้อย การจัดการความขัดแย้ง โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และระเบียบกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นแล้วกฎหมายยังกำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ในการดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมาย มีหน้าที่ในการอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับภารกิจจากส่วนราชการต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม การจัดการความขัดแย้งประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และวิธีการที่จะนำมาใช้ ซึ่งเป็นความท้าทายต่อบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้เกี่ยวข้องซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งภายในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และความสมานฉันท์ในชุมชน และผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีความเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงสนใจศึกษาประเด็นการจัดการความขัดแย้งในชุมชน และปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการความขัดแย้ง ในพื้นที่อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร โดยแยกพฤติกรรมกรรมการจัดการความขัดแย้งเป็น 5 แบบ คือ การบังคับ การหลีกเลี่ยง การปรองดอง การประนีประนอม และการร่วมมือร่วมใจ มาเป็นตัวแทนของการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำวิธีการมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งในชุมชนตนเอง และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการจัดการความขัดแย้งข้อพิพาทให้สามารถดำเนินการจัดการความขัดแย้งในหมู่บ้านหรือตำบลนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะนำมาสู่สังคมแห่งความสมานฉันท์ในพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร แตกต่างกันไป

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้ประชากร คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งตามกฎหมาย ในเขตพื้นที่อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 4 ตำบล 45 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 826 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยการใช้สูตรของ Yamane (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2556: 28) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เท่ากับ 270 คน วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบ่งตามสัดส่วนของประชากร ตามพื้นที่ที่กำหนดไว้ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจนครบจำนวน

ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่ง 2 กลุ่ม คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 ท่าน และชาวบ้านอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ที่มีปัญหาขัดแย้งขึ้น และแก้ไข ปัญหาขัดแย้ง สำเร็จแล้วก่อนหน้านี้ที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการคัดเลือกจากสอบถาม คณะกรรมการหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลหลักแรก เป็นกลุ่มนี้สามารถยืนยันรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน สำเร็จแล้ว ก่อนหน้า 2 เดือน จำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือในการวิจัย สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามแบบปลายปิด (Close ended Questionnaire) เพื่อสะดวกในการตอบ และป้องกันการสับสน โดยประกอบด้วย แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งเป็นเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นการ เลือกตอบ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้ข้อคำถาม เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการประนีประนอม 2) การ จัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการร่วมมือร่วมใจ 3) การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการปรองดอง 4) การ จัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการหลีกเลี่ยง และ 5) การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการบังคับ จำนวน ทั้งหมด 30 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชรแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ มีประเด็นมาจากระดับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยวิธีการค่าเฉลี่ยสูงสุด และการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน มาพิจารณาและปรับปรุงเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi Structural Interview) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด ที่ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามจากนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรระดับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยวิธีการค่าเฉลี่ยสูงสุด และตัวแปรจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยใช้วิธีการที่ยืดหยุ่นซึ่งผู้ตอบสามารถตอบคำถามหรือให้ความเห็นอื่นที่แตกต่างไปจากข้อคำถามที่กำหนดไว้ได้ เพื่อหาแนวทางการใช้รูปแบบ

ตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงความครอบคลุมเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในสำนวนภาษาของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try Out) เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยง (Reliability) ปรากฏผลว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ผล ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เท่ากับ 0.97 มากกว่า .50 ($IOC > .50$) และสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.96 มากกว่าเกณฑ์ 0.70 อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์สามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน คือ สถิติทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์สามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร จากแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาสังเคราะห์ตีความหาข้อสรุป แล้วนำเสนอข้อค้นพบ ด้วยการอธิบายเชิงพรรณนาโดยใช้หลักการให้เหตุผลในเชิงตรรกวิทยา (logical reasoning) ที่ประกอบด้วย การอุปนัย (induction) จากส่วนย่อยไปส่วนใหญ่ และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (descriptive analytic)

ผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการความขัดแย้งในชุมชน

การจัดการความขัดแย้งในชุมชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการบังคับ	3.78	0.373	มาก
2. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการหลีกเลี่ยง	3.44	0.384	มาก
3. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการปรองดอง	3.79	0.354	มาก
4. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการร่วมมือร่วมใจ	3.50	0.317	มาก
5. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการประนีประนอม	3.50	0.369	มาก
รวม	3.60	.367	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ระดับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก โดยด้านมีการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการปรองดอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก รองลงมา คือ การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการบังคับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก และด้านมีการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการหลีกเลี่ยง มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก

2. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีผลต่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการจัดการความขัดแย้งในชุมชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig.
1. เพศ	2.789		0.006*
2. อายุ		5.140	0.002*
3. สถานภาพการสมรส		0.475	0.623
4. ระดับการศึกษา		10.744	0.000*
5. อาชีพ		15.499	0.000*
6. รายได้ต่อเดือน		26.971	0.000*
7. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง		45.238	0.000*

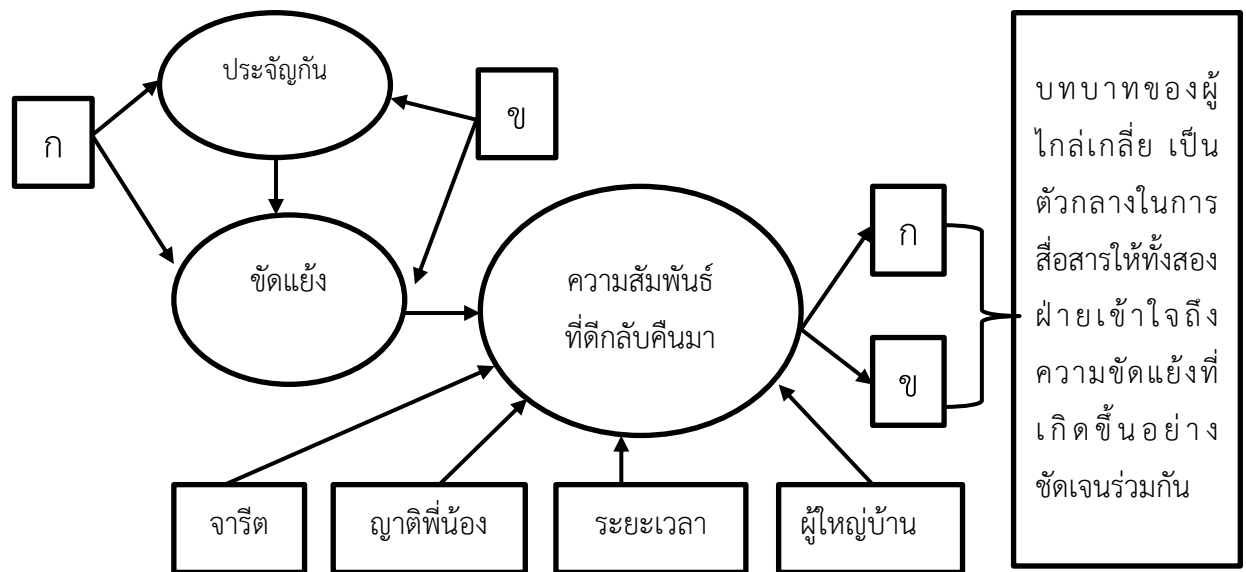
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยด้านสถานภาพการสมรส ซึ่งวิเคราะห์ด้วยค่า F-test มีค่า Sig. เท่ากับ 0.623 มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพการสมรส ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนปัจจัยเพศ ซึ่งวิเคราะห์ด้วยค่า t-test มีค่า Sig. เท่ากับ 0.006 และ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ซึ่งวิเคราะห์ด้วยค่า F-test มีค่า Sig. เท่ากับ 0.002, 0.000, 0.000, 0.000 และ 0.000 ตามลำดับ มีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

ชุมชน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 4 ตำบล คือ ตำบลระหาน ตำบลวังชะโอน ตำบลเทพนิมิต และตำบลบึงสามัคคี ราษฎรประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา และหาของป่า ดังนั้นท้องถิ่นมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความไม่ลงรอยของคนในชุมชนพบว่า ปัญหาความไม่ลงรอยกันของคนในชุมชนมีทั้งปัญหาความไม่ลงรอยที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรปัญหาทั่วไป และปัญหอำนาจอิทธิพลของคนในชุมชน กรณีความขัดแย้งในมิติทั่วไป หากเป็นการทะเลาะวิวาท หรือปะทะกันของคนในชุมชน ความขัดแย้งในบางกรณีแม้จะผ่านการไกล่เกลี่ยตกลงกันได้แล้วยังต้องใช้เวลาในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ให้กลับมา เหมือนเดิม แต่หากเป็นความขัดแย้งถึงขั้นรุนแรง สมัยก่อนจะมี การตอบโต้ที่รุนแรงจากอีกฝ่ายด้วยอาวุธปืนซึ่งเกิดขึ้นบ่อย แต่ปัจจุบันการตอบโต้ในลักษณะดังกล่าวมีน้อยลงและปัญหาความไม่ลงรอยของคนในชุมชนถือได้ว่ามีน้อยเพราะทุกคนต่างทำมาหากินของตนเอง ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นแผนภาพที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นดังภาพที่ 1 ที่อธิบายถึง “การปะทะ” และ “ขัดแย้ง” ทั้งสองคำนี้จะปรากฏในทุกแผนภาพที่จะกล่าวถึงในกรณีความขัดแย้งอื่น ๆ ต่อไป จึงขออธิบายถึงความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ปะทะ หมายถึง ภาวะการณ์ที่มีการเผชิญหน้าระหว่างคู่กรณีจนนำไปสู่ความขัดแย้ง ส่วนขัดแย้ง คือ ภาวะการณ์ที่เกิดความไม่ลงรอยระหว่างคู่กรณีโดยไม่ได้มีการเผชิญหน้ากันโดยตรงแต่อาจเป็นความขัดแย้งในระดับความคิด

ภาพที่ 1 กรณีความขัดแย้งทั่วไปในระดับที่มีการแสดงออก

จากภาพที่ 1 ยังสะท้อนถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนมีจุดเริ่มต้นของกระบวนการที่ไม่แตกต่างจากชุมชน อำเภอบึงสามัคคี มากนัก มีใช้รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน นั่นคือ บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย เป็นตัวกลางในการสื่อสารให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนร่วมกัน การไกล่เกลี่ยมักใช้ผู้นำชุมชนถือว่าเป็นบทบาทสำคัญในการคลี่คลายปัญหาเบื้องต้น แต่ระดับความขัดแย้งมีความแตกต่างกันโดยมีระดับความขัดแย้งที่รุนแรงกว่า มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากกว่า ต้องใช้การแก้ปัญหาในระดับนโยบาย อย่างไรก็ตาม การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของชุมชนชุมชน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชรและชุมชนอื่น ๆ ในสังคมไทยมีความเหมือนและแตกต่างกันไป และผลการศึกษานี้เป็นการเน้นย้ำว่า บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย เกิดระบบความสัมพันธ์แบบเครือข่าย ระบบอาวุโส และบทบาทผู้นำในชุมชน ยังนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่มีอยู่ในวัฒนธรรมไทยมาช้านาน จึงควรมีการศึกษาและถอดองค์ความรู้จากแต่ละชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การพัฒนา กระบวนการยุติธรรมของชุมชนต่อไป

อภิปรายผล

การจัดการความขัดแย้งในชุมชน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ได้อภิปรายผลจากศึกษาที่แบ่งตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก โดยด้านมีการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการปรองดอง ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากให้ความสำคัญอันดับที่ 1 คือ ใช้วิธีอ้อมๆ ก่อนที่จะใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากโดยเฉพาะประเด็นที่สำคัญเรื่องใช้วิธีอ้อมๆ ก่อนที่จะใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง กล่าวได้ว่าการคลี่คลายความขัดแย้งในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนบึงสามัคคี ส่วนใหญ่มักเริ่มต้นที่การเจรจาไกล่เกลี่ย โดยใช้บุคคลที่สาม ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือเกรงใจ และเชื่อใจว่าบุคคลเหล่านี้มีความเป็นกลาง ก็สามารถคลี่คลายลงได้ด้วยการใช้วิธีการดังกล่าวข้างต้น โดยนัยนี้การเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการพื้นฐานในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของชุมชนในบริบท สังคมไทย และประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงกรณี การจัดตั้งสถาบันในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน โดยกำหนดกฎและกติกากำหนดเพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจุบัน แนวทางดังกล่าวนี้ได้เข้ามามีบทบาทในการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพัฒน์ คงมะกล้า (2561) การศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพุ่มนันทาบลทองหลางอำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี พบว่าชุมชนกะเหรี่ยงกุเมิน เป็นชุมชนดั้งเดิม การเกษตรฟาร์มโรตารีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ หน่วยงานของรัฐควบคุมและจัดการทรัพยากร ป่าไม้ถูกประกาศเป็นวนอุทยานแห่งชาติและประกาศเป็นวนอุทยาน พื้นที่ใช้สอยและที่อยู่อาศัยของชุมชนที่ทับซ้อนกัน ความขัดแย้งในการจัดการที่ดินและป่าไม้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและคนในชุมชน ข้อขัดแย้งทางกฎหมายกับการปฏิบัติทางวัฒนธรรม การจัดการความขัดแย้งในทรัพยากรที่ดินและป่าไม้แสดงให้เห็นว่าทุกภาคส่วนควรยอมรับสิทธิตามรัฐธรรมนูญของชุมชน

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ด้วยวิธีการประนีประนอมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง มีประเด็นที่สำคัญเรื่องเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้ง ใช้รูปแบบการยุติปัญหา เห็นได้ว่าระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ระบบอาวุโส และผู้นำชุมชน ยังมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้และรวมถึงชุมชนอื่น ๆ ในสังคมไทย โดยกล่าวว่า ปัจจุบันชุมชนยังมีความเชื่อทางด้านศาสนา จารีตประเพณี วัฒนธรรมที่ร้อยรัดคนในชุมชน มีกลไกในการป้องกันและจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมได้ ในบางประเภทที่ไม่มีความซับซ้อนและไม่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลหรือองค์กรภาคราชการ นอกจากนี้ชุมชนบางแห่งมีกฎกติกาของชุมชนแต่ยัง

ขาดความมั่นใจในการนำมาจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมในชุมชน และเกรงจะเกิดผลกระทบกับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนพร ศิริวงษ์ (2556) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศและภูมิลำเนาที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้งไว้

3. รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร คือ บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย เป็นตัวกลางในการสื่อสารให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนร่วมกัน คือ สนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นกันอย่างอิสระมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากโดยเฉพาะประเด็นที่สำคัญเรื่องสนับสนุนการแก้ไขปัญหา ที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นกันอย่างอิสระ ทั้งนี้เกิดจากประเด็นผู้นำชุมชนกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยยังสะท้อนได้ ผู้มีบทบาทเบื้องต้นในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งของชุมชนโดยเฉพาะ ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านต่าง ๆ เจรจาต่อรองเรื่องผลประโยชน์เพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งของคู่กรณีและญาติ ทั้งนี้แนวคิดระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยหากพิจารณาความสัมพันธ์ ระดับครอบครัวหรือความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติแล้ว แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องคือเรื่องกตัญญูตบเทวหรือบุญคุณ ส่วนความสัมพันธ์ระดับชุมชนและสังคมเป็นความสัมพันธ์ของการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งมีทั้งหลักการตอบแทนที่ถือว่าเป็นหลักการสร้างพันธะทางสังคมในการสร้างความร่วมมือเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ และยังมีหลักการใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่ส่วนรวมของชุมชนโดยกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับ บงกชมาศ เอกเอื้อ (2563) ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของทรัพยากรการท่องเที่ยวของผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าชุมชนมีความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้นำยอมรับว่ามีความขัดแย้งของโครงสร้างของชุมชนกฎระเบียบของรัฐบาลและการดำเนินงานภายในที่ไม่สอดคล้องกันผู้คนระบุว่าความขัดแย้งเกิดจากเป้าหมายและความคาดหวังของคนในชุมชนที่แตกต่างกันและโครงสร้างของชุมชน ทั้งผู้นำและประชาชนในพื้นที่เห็นพ้องกันว่าผู้นำมีการจัดการความขัดแย้งใน 5 รูปแบบ คือ 1) แข่งขัน 2) หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง 3) ประนีประนอม 4) ที่พักและ 5) ยินยอม การจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือปัญหาความขัดแย้ง อย่างไรก็ตามการจัดการความขัดแย้งโดยเน้นความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเป็นทางออกที่ดีที่สุดของความขัดแย้งในทรัพยากรการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กอบกุล วิศิษฐ์สรรค์ (2561) ศึกษาการพัฒนาชุมชนเป็นการปฏิบัติงานกับคนหลากหลายลักษณะย่อมมีความคิดเห็นที่ความขัดแย้งควรได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่องานจะได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ความขัดแย้งเป็นการไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน

แนวคิดเรื่องความขัดแย้งในปัจจุบันมองว่าเป็นเรื่องปกติ และมีประโยชน์ถ้ามีการจัดการความขัดแย้งได้เหมาะสม การจัดการความขัดแย้งมีหลากหลายวิธี แต่วิธีที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงควรแก้ปัญหาด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยวิธีการเริ่มจากการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนหลังจากผู้นำโครงการตัดสินใจให้มีโครงการ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในข้อตกลง โดยการเจรจาไกล่เกลี่ยในการแก้ปัญหา วิธีการมีส่วนร่วมจากประชาชน และผู้เกี่ยวข้องงานกับงานพัฒนาจะส่งผลให้คู่ขัดแย้งทุกฝ่ายมีความพึงพอใจเป็นแบบ ชนะ-ชนะ (Win-Win) ทำให้งานบรรลุผลสำเร็จและบุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ในแต่ละด้านควรปรับปรุงพัฒนาดังนี้

1. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการบังคับ ควรเพิ่มในเรื่องเมื่อปัญหาเพิ่มความรุนแรงและกระทบกับชุมชน ใช้กฎหมายเข้าแก้ไข มากกว่าการเจรจาตกลงเชื่อมั่นทุกครั้งว่า การแก้ไขปัญหความขัดแย้งถูกต้อง และจะยุติได้โดยตัวท่านเสมอ
2. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการหลีกเลี่ยง ควรเพิ่มในเรื่องระหว่างการเล่นของคู่กรณี ในการไกล่เกลี่ย จะให้คู่กรณีระงับอารมณ์เพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงพยายามที่จะให้คู่กรณี ดการเผชิญหน้ากัน เพื่อลดความรุนแรงของปัญหา
3. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการปรองดอง ควรเพิ่มในเรื่องให้ความรู้ ความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึกของคู่กรณีเมื่อคู่กรณีไม่ยอมรับข้อตกลงด้วยวิธีสันติพยายามจะหาคนกลาง เพื่อมาทำหน้าที่เจรจาเพื่อยุติปัญหความขัดแย้ง
4. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการร่วมมือร่วมใจ ควรเพิ่มในเรื่องประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ส่วนราชการ หรือประชาชนในหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหแสดงออกให้ทุกคนเห็นว่าความขัดแย้งไม่ใช่เรื่องร้ายแรง และสามารถประสานประโยชน์กันทุกฝ่ายได้
5. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการประนีประนอม ควรเพิ่มในเรื่องเมื่อเกิดปัญหความขัดแย้ง จะใช้ความสามารถในการเจรจาต่อรองเพื่อยุติปัญหาใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว ช่วยในการต่อรอง อะลุ่มอล่วย ให้คู่กรณียอมเจรจาตกลงกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษา อำเภอ บึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

2. ควรศึกษาเฉพาะหน่วยงานท้องถิ่นระดับตำบลและระดับจังหวัด ควรร่วมกันสนับสนุนกลไกในการขับเคลื่อนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนและธรรมนูญท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และสัมพันธ์กับวิถีของชุมชนต่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชนนั้น

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล วิศิษฐ์ศักดิ์. (2560). การจัดการความขัดแย้งในงานพัฒนาชุมชน. *Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(3): 1687-1700.
- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2556). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติพัฒน์ คงมะกล้า. (2561). การศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพุ่มเม่น ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี. *ทุนวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์*.
- บงกษมาศ เอกเอี่ยม. (2563). การจัดการความขัดแย้งของทรัพยากรการท่องเที่ยวของผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร* 37(3): 79-93.
- รัตนพร ศิริวงษ์. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* 39(1): 221-235.
- สมศักดิ์ เต็มสายทอง. (2554). การจัดการความขัดแย้งของผู้นำชุมชน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม*.
- อุดม บัวศรี. (2549). เจ้าโคตร: การระงับความขัดแย้งในวัฒนธรรมอีสาน. *ทุนวิจัยสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- Cronbach, Lee. J. (1990). *Essentials of Psychology Testing*. 5th ed. New York: Harper Collins Publishers Inc.